

Kartläggning av arbetet med SamSIP

- bland Samordningsförbundet Värends
medlemsparter

Processledare Carol Obregon

Bakgrund

Personer som är i behov av insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård har rätt att få en samordnad individuell planering. Syftet med planen är att få ett helhetsperspektiv samt att alla insatser alltid ska utgå från individens behov. Genom SIP tydliggörs roller och ansvarsfördelning för att på så sätt säkerställa att individen får rätt insats i rätt tid. Samtidigt syftar lagstiftningarna om samordnad individuell plan att säkerställa samarbetet mellan huvudmännen.

Det är mer än tio år sedan lagen om samordnad individuell plan kom och enligt SKR:s förstudie *Att stärka samverkan med hjälp av SIP, (2019)* finns det outnyttjad potential. Detsamma har konstaterats bland förbundets medlemmar varför man har kommit överens om att förlänga överenskommelsen SamSIP.

SamSIP – en lokal överenskommelse

I december 2018 tecknades en lokal överenskommelse gällande SIP, samordnad individuell planering mellan Samordningsförbundet Värends medlemsparter. I den lokala överenskommelsen benämns SIP som SamSIP. Överenskommelsen ger Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samma rättigheter och skyldigheter att sammankalla och delta i SIP. Denna första överenskommelse gällde mellan 2018- 12-07 till och med 2020-12-07.

Under hösten 2020 fick utvecklingsgruppen i uppdrag av styrelsen att fatta beslut om, i vilken form de anser att SamSIP bör utvärderas för att kunna förlänga överenskommelsen. Utvecklingsgruppen ansåg att SamSIP inte var tillräckligt implementerat och tydligt varför man enades om att en arbetsgrupp skulle ta fram förslag till en förlängning av överenskommelsen. Arbetsgruppen identifierade en rad utmaningar så som till exempel digitala lösningar för att underlätta processen samt behovet av att arbeta med stöd till medarbetare som genomför SamSIP/SIP. Utifrån detta underlag godkände utvecklingsgruppen förslaget att förlänga överenskommelsen och få den undertecknad av beslutsfattare hos respektive medlemspart.

Följande gäller enligt överenskommelsen:

- Anställda från Samordningsförbundet Värends samtliga medlemsparter har möjlighet och skyldighet att initiera och medverka i en SamSIP motsvarande det som framgår i Socialtjänstlagen, 2 kap, 7§ samt Hälso- och sjukvårdslagen, 16 kap, 4§ 2010.
- Individer som är i behov av ett samordnat stöd från flera myndigheter samtidigt omfattas av SamSIP
- Beslut kring förnyandet av överenskommelsen skall ske senast tre månader innan gällande överenskommelse löper ut
- De formulär som används av kommun och Region för SIP skall även användas för SamSIP och återfinns på www.sfvarend.se
- Samordningsförbundet Värend och Sunnerbo Samordningsförbund tillhandahåller praktisk information och utbildning kring SamSIP samt uppföljning av arbetet runt SamSIP
- Denna lokala överenskommelse löper ut samtidigt som Sunnerbo Samordningsförbund 2021-12-18

Uppdrag:

Processledare för SamSIP har genomfört ett antal intervjuer med samtliga av Samordningsförbundet Värends medlemsparter med syfte att kartlägga nuläget samt synliggöra utvecklingsområden. Respondenterna har varit på både operativ och strategisk nivå för att få en så bred bild av hur det pågående arbetet med SamSIP/SIP ser ut, men framförallt för att identifiera vilka behov som finns hos respektive organisation för vidare implementering och utveckling av arbetet.

Parallellt erbjuder förbundet genom processledartjänsten ett konsultativt stöd samt utbildningsinsatser.

Sammanlagt har 19 intervjuer genomförts med följande frågeställning:

1. Vad är din erfarenhet av arbetet med SIP?
2. Vilka hinder har du identifierat?
3. Vilka framgångsfaktorer har du identifierat?
4. Vilken/vilka rutiner har ni i er organisation gällande arbetet med SIP?

5. Vad vill du skicka med inför framtida fortsatta arbete med SIP?

6. Vilka andra planer finns i er organisation? Vilka syften har de?

Utrymme för övriga frågor gavs under eller i slutet av varje intervju.

Respondenterna fick även frågan om det var något som inte efterfrågats med de ville delge.

Sammanställning av intervjumaterialet

Intervjumaterialet har sammanställts enligt tjänstedesignmetod, och delas upp enligt följande behovsområden:

- Gemensamma rutiner
- Interna rutiner
- SIP - ett personcentrerat verktyg
- Processtöd
- Kompetensutveckling
- Samverkansutbildning

1. Gemensamma rutiner

Det har framkommit att det finns ett behov av att utveckla gemensamma rutiner på SIP, då det förekommer olika tolkningar på arbetsplatserna och mellan huvudmännen. Varje huvudman har olika rutiner på hur när SIP ska användas, vilka som ska delta på mötet och vad som ska diskuteras på mötet.

Respondenterna vittnar om upplevelser så som att vissa tjänstepersoner inte deltar eller meddelar att man inte kan delta på SIP trots tvingande lagstiftning. I samband med detta lyfts vikten av att kalla rätt parter samt vilka konsekvenser det blir för individen när SIP inte kan genomföras på rätt sätt.

Vikten av att vara väl förberedd inför SIP är avgörande för huruvida mötet ger önskvärda resultat. Fler parter berättar om nyttan med förmöte inför SIP, då kan professioner träffas och avhandla organisatoriska- och systemfrågor som inte rör individen. På så sätt kan SIP vara individcentrerat. Respondenterna föreslår även kortare telefonkontakter eller mail som tillräcklig inför SIP för att på så sätt effektivisera mötet.

Pandemin har varit en stor bidragande faktor till att den digitala utvecklingen har påskyndats hos samtliga organisationer. Detta har i sin tur lett till att fler SIP-möten har genomförts digitalt. Nackdelarna som har lyfts med digital SIP har varit tekniska problem med uppkoppling samt rättssäkerhet för vissa myndigheter. Andra nackdelar handlar om svårigheten för personen vi erbjuder stöd för, då de inte alltid har nödvändig utrustning eller kompetens att delta via digitala plattformar. Samtidigt presenteras fördelen med digital SIP, då individer kan känna sig tryggare bakom skärmen och att befinna sig i en bekant, valfri miljö. Resurseffektivitet, genom besparing av restid, är ännu en fördel med den digitaliserade arbetssättet. Respondenterna uttrycker en önskan att digitalisera blankettförfarandet vad gäller kallelse, dokumentation och signering.

Respondenterna berättar om flera typer av andra möten som hålls ibland istället för, och vissa fall parallellt med SIP-möten. Dessa möten har olika namn så som professionsmöte, nätverksmöte, trepartsmöte, samordningsmöte och samverkansmöte för att nämna några. Syftet med dessa möten är oftast detsamma som SIP, nämligen att diskutera komplexa ärenden och försöka komma fram till gemensamma planeringar som på ett bättre sätt kan erbjuda stöd för individen. Skillnaden är att man inte har samma dokumentationskrav eller krav att närvara så som SIP-möten har. Inom respektive organisation finns interna planer för att dokumentera personers planeringar, behov av insatser och hur mål ska uppnås. Kärt barn har många namn; vårdplaner, handlingsplaner, genomförandeplaner, barnets plan, samverkansplan, planeringsverktyg med mera. Samtidigt är många av respondenterna överens om att ingen av dessa planer kan ersätta SIP eftersom ingen av har helhetsperspektivet som man får genom SIP.

Majoriteten av medarbetarna använder sig av Regionens blanketter; samtycke, kallelse och mötesdokumentation. Man upplever att den är tydlig i form vilket skapar trygghet men även höga förväntningar och osäkerhet i hur de ska fyllas i på ett korrekt sätt. Med andra ord önskar man en mer användarvänlig och funktionell blankett med tydliga och färre rubriker samt en kallelse där syftet framgår så att man kan förbereda sig inför mötet på ett bättre sätt. En annan svårighet är signering av dokumentationen. Denna process är tidskrävande då mötesdokumentationen (sekretessinformation) får skickas runt via post, vilket inte

heller känns säkert eller respektfullt gentemot personen det berör. I värsta fall finns det exempel på där man inte har fått ta del av protokollet alls. Under intervjuerna har det lämnats förslag på lösning i form av elektronisk signering som ett sätt att undvika problemet.

Väldigt få av respondenterna har kännedom om Samordningsförbundets roll men även om det stöd och information som finns tillgänglig via hemsidan. SIP-kollen, ett verktyg som finns för utvärdering av genomförda SIP-möten bör också framhållas. Samordningsförbundet Värends hemsida har under intervjuperioden uppdaterats och fräschats upp. Detta bör spridas av förbundets medarbetare men även medlemsparterna så att informationen når den tilltänkta målgruppen.

2. Interna rutiner

I intervjumaterialet framkommer att ledningsfunktionerna har ett ansvar för implementering av SIP som verktyg i arbetet. I vissa fall är inte ledningsfunktionerna tillräckligt insatta och det finns ett behov av att inkludera chefer i utvecklingen av arbetet. Det råder enighet i vikten av att använda SIP samt att prioritera detta arbete på samtliga nivåer. Samtidigt menar man på chefsnivå att SIP trumfar andra möten. En del av respondenterna, uppger att man saknar rutiner kring hantering av kallelse, rutiner och struktur i arbetet med SIP. Den interna samordningen inför SIP-mötet; att ge varandra mandat vid behov, saknas. De verksamheter som inte upplever detta är de som har mindre arbetsgrupper och kan utse ersättare, att man har ett tätare samarbete och därmed också delade arbetsuppgifter, vilket gör det enklare att stötta och ersätta varandra. Inom Regionen har man alltid en fast vårdkontakt som i första hand ska hantera SIP. Detta i motsättning till andra (större) organisationer där man ofta byter handläggare, och då upplevs som svårare att sätta sig in i ärenden, då tillräcklig kompetens om ärendet brister i kombination med att dokumentation försvinner då det inte sparas synligt i de interna verksamhetssystemen.

En del uppger även att man känner sig osäker och ensam i sin roll. Man vet inte om andras roller i ärendet, d.v.s. att kunden har ett aktuellt ärende i vissa verksamheter/avdelningar, till och med inom samma organisation. Detta menar man

är brister i den egna organisationen eftersom man inte ser andra enheters eller avdelningars involvering i ärendet.

Det framkommer även att man upplever att man inte hinner prioritera SIP-arbetet på grund av den höga arbetsbelastningen i den egna organisationen, i majoriteten av de organisationer som intervjuades. Även om man har kunskap och rutiner kring hur SIP ska hanteras, upplevs stress kring denna arbetsuppgift eftersom det blir svårt att prioritera SIP bland alla andra arbetsuppgifter. Många av organisationerna har genomgått förändringar i organisation och resurs(fördelning) vilket också bidrar till känslan av att man inte hinner med.

3. SIP – ett personcentrerat verktyg

En viktig fördel med SIP, som lyftes under intervjuerna, var att det är ett personcentrerat verktyg. Samtliga parter betonade vikten av att individen är i fokus och det är dennes behov som styr mötets innehåll. Genom att hålla individfokus och hög delaktighet missas inte något som är av vikt. Detta ställer krav på att den som identifierar ett behov av SIP-möte också är ansvarig för att vara behjälplig i att prioritera och strukturera upp SIP:en. Genom att samlas runt individen undviker man onödiga kontakter och minskar antal möten för personen. SIP är ett särskilt bra verktyg för att undvika att individer hamnar mellan stolarna och för att förkorta vägen till rätt stöd. I sammanhanget påpekas att personen kan känna sig granskad och ganska utsatt när allt fokus är på hen. Det kan upplevas som en utsatt situation där man känner sig liten bland alla myndighetspersoner. Därför är det viktigt att inte prata över huvudet på personen och att alla bidrar till att skapa delaktighet under mötet.

4. Processtöd

Respondenterna har uttryckt att man saknar processtöd för att hålla sig a jour med verket. Man efterfrågar lathundar för att förenkla och tydliggöra processen. Man efterfrågar samordnare som håller ihop arbetet. En del respondenter ser att det finns fördelar med en samordnare inom den egna organisationen och att man på så sätt

skapar ett nätverk, ett multikompetent team som arbetar med SIP-verktyget, andra menar att det räcker med processtöd genom förbundet.

5. Kompetensutveckling

Det framkommer att man efterfrågar utbildning i SIP och även SamSIP. Det finns oklarheter i hur man praktiskt går till väga, hur man håller i mötet, vem som ansvarar, vem som kallar, vilka som kallas o.s.v. Önskemålet om SIP grundar sig mycket i att man önskar ett mer enhetligt sätt att arbeta med verktyget, att skapa en samsyn kring när och hur vi använder det. Det finns en enad bild av fördelar med SIP; bland annat att man får en helhetsbild av ärendet, tidseffektivt när det fungerar bra, dokumentation om vad man har kommit överens om, SIP är ett prioriterat möte som är tvingande att delta på, bra samverkansverktyg och man tydliggör behov hos individen så att de kan omhändertas på bättre sätt. Man har även en enad bild av de brister som upplevs, så som att fel personer kallas till mötet, dålig eller i värsta fall ingen framförhållning, man kallar till SIP för den egna organisationens behov och inte individens, rädsla och osäkerhet i hur man använder, deltar och medverkar på SIP, oklarheter i hur man agerar när man kallas och inte har ett aktuellt ärende i sin organisation samt man inte har fokus på individens behov. Sammanfattningsvis, uttrycks en önskan om en mer koncentrerad samordning av verktyget genom en gemensam utbildning i SIP. Man önskar att det finns specialkompetens tillgänglig och att man följer upp utbildningen och arbetet med SIP kontinuerligt och rutinmässigt.

6. Samverkansutbildning

Tidigare har många av respondenterna deltagit eller hört talas om Samverkansutbildningen. Man menar att man gärna hade deltagit på den igen eller för första gången då den har fått så bra recensioner. Det finns en vilja om och man ser behov och nytta av att arbeta organisationsöverskridande. En del av de saker man vill uppnå är att dela kunskap om varandras organisationer och arbetssätt, undvika dubbelarbete, större förståelse för helheten, snabba beslutsvägar, undvika felaktiga förväntningar och förebygga missförstånd.

Brukarperspektivet

Under intervjuprocessen har respondent som arbetar på Personligt Ombud Kronoberg medverkat och gett brukarperspektivet genom sin yrkesutövning.

Under intervjun lyftes som en röd tråd, delaktighet och den enskildes perspektiv. Man menar att det viktigaste i arbetet med SIP är att fokus ska ligga på den enskildes behov och förutsättningar. Vidare framkom följande:

- SIP är ett av de bästa möten. Under förutsättning att den enskilde är delaktig att den får sin röst hörd. Vissa personer har av olika anledningar svårt att uttrycka sig och behöver förberedelse inför mötet. Vem ansvarar för det?
- Det är viktigt att säkerställ att individen har förstått vad som har kommit överens om. Det räcker inte med att man dokumenterar eftersom alla inte kan ta till sig information skriftligt. Återigen delaktighet...
- Man behöver vara medveten om maktförhållandet. Många individer känner sig underlägsna och maktbalansen upplevs ojämn under mötet. Detta kan motverka delaktigheten och förmåga att våga ta ställning till olika beslut. När den enskilde uttrycker önskemål bör de respekteras och förstås för att kunna omhändertas på ett bra sätt.
- Vad gäller mötesstruktur upplevs kvalitén blandad. Man lyfter vikten av att tänka på eventuella anpassningar i val av lokal och tid för mötet men även att man tänker på lättsamma former på mötesstruktur.
- Slutligen lyfts samverkansfrågan upp och värdet av bra samverkan speciellt i ärenden där parterna inte är överens eller behöver mötas halvvägs. Ett förslag på lösning är att myndigheter diskuterar eventuella glapp mellan organisationerna utanför mötet med individen.

För mer information om hur personer som är i behov av SIP och anhöriga upplever mötet kan man ta del av Rapporten *Jag lever mitt liv mellan stuprören*, Brukarrevisionen av Samordnad Individuell Plan (SIP) i Västra Götaland 2018. Målet

med rapporten var att få en fördjupad bild av hur SIP fungerar utifrån ett patient-, brukar-, och närståendeperspektiv. Syftet med rapporten var att utröna vilka framgångsfaktorer respektive hinder som finns, samt belysa utvecklingsområden utifrån brukarperspektivet. Resultaten från intervjuerna i undersökningen sammanfattades i följande rubriker:

- Information och kunskap,
- delaktighet och individen i fokus, samtalsklimat,
- trygghet och tillit,
- SIP-mötets struktur och process samt
- samverkan mellan aktörerna.